

Intervju med Göran Klingström, FN-veteran i Kongo 1961

Datum: 28 juni 2017

Plats: Linköpings Garnisonmuseum

Intervjuns längd: 68 minuter

AO: Andreas Ohlsson, intendent Armémuseum

GK: Göran Klingström, FN-soldat i Kongo 1961

AO: Det är den 28 juni idag och jag sitter med Göran Klingström på Linköpings Garnisonmuseum. Vi har suttit på vinden och sorterat ut saker och du hade vänligheten att ta dig hit, det var bra, så att vi kunde ta reda på lite mer. Du får gärna berätta själv om din bakgrund och varför du till slut hamnade i Kongo egentligen?

GK: Jag gjorde min värnplikt på Kviberg, eller A2 som det hette, på pjäsmekanikerskolan där.

AO: Ja.

GK: Så vi jobbade både med den här 20 mm automatkanonen och 40 mm. Jag vet att jag redan där, jag trivdes bra i lumpen, bra kamratskap, så redan där sökte jag till Gaza. Det började redan 1956 och det här var ju 1957-58, som jag gjorde lumpen.

AO: Och vilket år är du född?

GK: Jag är född 1937. Jag förstod ju att jag inte kom med där, för de hade ju inget luftvärn så de behövde ju inga pjäsmekaniker i Gaza. Sen muckade man ju då och det gick ut ett meddelande i radio, jag hade sökt till Kongo för all del tidigare i en skyttebataljon, där fick jag ju inte gå med, men strax efter gick man ut i radio och sökte luftvärnsfolk, för man hade problem med det fientliga flyget då man hade inget luftvärn.

AO: Vilket år är det man går ut i radio?

GK: Det var -61. Jag skrev på ett vanligt papper och skickade in, och kom med. De bildade då en luftvärnstropp.

AO: Vilken månad är vi inne på då?

GK: Vi ryckte in till utbildning i Strängnäs vid början av november och blev kvar till 10 december. Att vi blev kvar berodde på att man hade fullt jobb med transportflyget i Kongo så man kunde inte komma och hämta oss, det var så pass oroligt där.

AO: Men hur åkte man dit, var det med Hercules?

GK: Nej, det var inte Hercules då, det var något (letar i minnet), ett stort flyg som öppnade där fram. Globemaster! Den 10 december 1961 så flög vi från Arlanda. Mellanlandade i Libyen, det fanns en amerikansk flygbas där då, där vi övernattade och tog oss vidare till en tankning i Kano i Nigeria. Sen kom vi ner den 12 december till Elisabethville. Jag kommer ihåg att de sa till oss när vi landade att vi skulle ha vapnen klara när vi sprang ut. Vi visste ju inte vad det handlade om, men det stod i alla fall en kille i kortbyxor och sa att allt var lugnt och sa "Tjena".

AO: Så det var svenskar som tog emot?

GK: Ja, just det, på hela flygfältet var det svenskar, och indier för all del. Sen fick vi vara kvar där till mörkrets inbrott då vi lastades på bilar och körde in en speciell väg kallad Väg Charlie. Den gick genom rena bushen, det gick inte att köra den vanliga vägen in till Elisabethville för där var det fullt med fientliga posteringar.

AO: Vad åkte ni i för fordon?

GK: Det var vanliga lastbilar, möjligen åkte några i KP-bilar. Men vi satt på flaket till en vanlig lastbil. Första stoppet var vid irländska bataljonen. Där fick man se upp för där var de var ganska, snabba. Vi åkte sen vidare till svenska campen.

AO: Hur lång var resan som du beskriver nu?

GK: Någon mil kanske, men irländarna höll till före stan innan man kom till svenska campen. Vi klev in i de hus där vi skulle bo. Det hade varit ett katangesiskt polisläger förut men nu använde den svenska bataljonen huset. Bara att blåsa upp luftmadrasser, för det var luftmadrasser vi låg på under lång tid. Hade man otur där nere, och det hade man ju, så gick luften ur kudden och fick blåsa upp den några gånger under natten (skratt). Inget att klaga på i och för sig.

AO: Kände du någon av grabbarna som du åkte med?

GK: Nej, jag kände ingen faktiskt. Alla möjliga faktiskt.

AO: Vad fick du för intryck av de som var med då, var alla lika unga och oförstörda?

GK: Ja, det var ett fantastiskt gäng faktiskt. Vi hade väldigt bra kompisskap. Men ingen jag kände från Norrköping till exempel, det var det inte.

AO: Kom folk från hela Sverige, någon speciell region, från Stockholm till exempel?

GK: Ja, det fanns det väl men vi kom ju ner den 12:e och gick till anfall den 16:e, så hann vi ju med lite annat också, till exempel den här beskjutningen av radiostationen den 16:e då. En tropp hade förflyttats till flygfältet men vi blev kvar med två kanoner på svenska campen. Då tyckte vi det var trist att gå där, men sen fick jag ju vara med i anfallet och det känns lite löjligt att säga men det var det bästa jag varit med om alltså. För då kom de på kvällen den 15:e och ta ner kanonen för den var uppställd på en stor termitstack som du ser på bilden. Befälet kom och sa att "Ni ska vara med i anfallet!" och vi funderade på vad det var för anfall. Man resonerade mer hur många timmar det ska ta (skratt), att vi skulle bli kvar i flera månader det hade vi ju ingen aning om. Man rökte lite på den tiden och så där. Vi skulle ladda kpistmagasinen och se till skafthandgranaterna vid lv. De var rätt jobbiga när vi satte dem i stridsselen och man låg ner för då skavde de ju.

AO: Det var kpist m/45?

GK: Ja, eller ärtbössan som vi sa då, för den var ju inte mycket att ha tyckte vi. Vi skulle i alla fall iväg och fick koppla på automatkanonen bak på KP-bilen och sen klättra upp i den.

AO: Och vad är det för kanon?

GK: Det var 20 millimeters lvakan modell 1940. Det var ju så att när du sköt mot luftvärn då satt du, vi ska se... Bakpå här så är det en sits, så att när du sköt mot luftvärn då satt en här med en fotpedal som inte syns här bakom hjulet. Men när vi sköt mot markmål då var jag laddare här. Det innebär att jag avfytrade med en fotpedal så här. Och när magasinet var tomt reste jag mig upp, säkrade pjäsen, tog bort magasinet och en kille kom bakifrån med ett nytt som skulle på och så satte jag mig igen.

AO: Då är du på vänster sida här?

GK: På vänster sida ja, och den som ligger här är skytten och det där är vårt befäl i det här fallet kommer jag ihåg. Resten finns i bakgrunden och är beredda. Normalt stod den på marken, men just här har vi lagt den på tre oljefat för att komma upp lite.

AO: Det står Kongo 1961, luftvärnsautomatkanon under eldgivning, Lars Brink och Gunnars Svensson som tagit bilden. Det här är alltså, vilket datum?

GK: Det här måste vara 15 december 1961 och att vi senare under kvällen fick order om att ta ner pjäsen och göra oss klara för att åka iväg.

AO: Var befinner ni er då?

GK: Då är vi alltså på svenska campen och behöver gå över en väg, Kasengavägen hette den, sen kom vi upp på det här området. Här borta, jag kommer inte ihåg hur långt bort, men det var väldigt långt bort så jag är inte säker på att vi träffade radiostationen med någon kula när vi sköt men det blev tyst där borta.

AO: Så det var en katangesisk radiostation?

GK: Ja, just det och de hade gjort, vad ska jag säga, dålig reklam för FN. Situationen var ju så där nere att, de vita avskydde FN. Vi hade ju tagit ifrån dem deras "guldkorn" helt enkelt. Sen fanns det vissa svarta också som var uppfostrade på ett visst vis. Vi hade ju ett flyktingläger intill, med balubas. De andra katangeserna tyckte inte om dem så det var ju därför de flydde helt enkelt. Jag har läst på om det där lite och balubas var väldigt duktiga, de kom norrifrån från Kasai och var väldigt duktiga, kom ner hit och jobbade, en del fick till och med förmansjobb och det gillade ju inte av den andra befolkningen i Elisabethville som det hette då. Gunnar Svensson eller Lars Brink visste jag ju inte vilka de var då, det vet jag nu, men det var även fler utländska fotografer där också. Jag reagerade på det i och med anfallet mot Camp Massart, vi startade vid tretiden på morgonen den 16:e.

AO: Vilka blev ni hämtade av?

GK: Av en KP-bil så vi kom i sist. Stämningen var irriterad, en del hade varit med vid anfall tidigare och visste att "Nu jävlar", jag råkade sparka till någon av misstag för det var så fullt så jag fick sitta på kanten.

AO: Var det bara svenskar där då?

GK: Ja, det bar bara svenskar då. Vi körde fram, det hade regnat och öst ner. Det hade inte regnat så på många år där nere sa man, ett av de värsta regnen, så man var alldeles dyblöt. När vi sen stannade till, man var ju nervös också, och tänkte "vad är nu det här för någonting", stannade till och lastade av våra grejer, vi kom i stämning som att "nu jävlar", så vi gick i ställning och ställde kanon så vi skulle vara klara att skjuta. Vi skulle skjuta över skyttesoldaterna och hålla ner den elden som kom ifrån Camp Massart.

AO: Hur långt är ni från Camp Massart nu då?

GK: Vi kan ha varit cirka 400-500 meter kanske.

AO: Så ni är nära alltså?

GK: Ja, ganska nära så vi såg dem. Det gick en väg där som hette Aveny Luxemburg, det var väl ingen aveny egentligen men (skratt) den hette det. Man såg dom här som sköt mot oss va. Det gjorde man. Medan våra killar gick in i buskagen.

AO: Visste ni då vad motståndaren hade för vapen och sånt?

GK: Nej, det visste vi inte. Man såg en och annan sådan där pansarbil i korsningen där uppe och vi sköt så vi sköt i träd så det blev splitter och in i några hus. Sen fick vi sluta när dom hade kommit upp så vi inte sköt dem i ryggen.

AO: Ja, dom som ni understödde så att säga?

GK: Ja, just det. Våra skyttesoldater. Sen minns jag att det fanns en häck som vi behövde klippa ner som jag minns var jobbigt för då fick vi stå upp. Vi klippte av den där så vi skulle kunna skjuta.

AO: Var det då ni var i den där villaträdgården, med handgranaterna i?

GK: Aha, nej det var en annan i nästa skede. Här låg vi då och understödde dem vid en bäck, Kapembabäcken tror jag den hette, som i regnet gjorde att den steg, i början kunde man vada över men sen gick det inte att ta sig över för den vart så strid. Då var det grabbarna från tredje kompaniet som skulle ta sig över en bro över bäcken med en väg upp mot Camp Massart. De fick ställa sig bakom en KP-bil och försöka smita fram då. Jag reagerade på en utländsk fotograf som hade en tröja med väldigt starka färger, och tänkte att han var ju inte klok. Funderade på om det var något uppgjort som att han är fotograf och honom behöver vi inte skjuta på. Jag reagerade i alla fall och tänkte att vad är det där. Till sist kunde dom i alla fall ta sig över bron och gå upp vid sidan. På eftermiddagen skulle vi ta oss längre upp till korsningen över aveny Luxemburg och hela vägen upp.

AO: Och ni har hela tiden med kanonen?

GK: Ja, hela tiden med kanonen ja. Då har vi en postering där men väldigt mycket krypskyttar så att så fot man kom över korsningen så small det så att man sprang. Det var lite jobbigt. Då hade vi en kompanichef för andra kompaniet där, vad han nu hette, det står still nu...

AO: Ja, det var ju ett tag sedan också.

GK: Ja (skratt), det var det. Jag kan ju namnet annars.

AO: Det ploppar nog upp ska du se.

GK: Ja, han gick ut i korsningen och sa att "Här grabbar, ska ni inte gå över och inte springa!", sa han, "För annars kan det hända att ni blir hemkörda i en plastsäck." Jag tänkte att han inte var klok som stod där och pratade själv så (skratt). Det är såna minnen man kommer ihåg.

AO: När ni blev beskjutna där som du sa, var det kulspruteeld eller vad var det?

GK: Det var kulspruteeld ja, jag minns att de nyligen hade byggt om det här området för det var en rad nya hus eller logement eller vad jag ska säga, som vi använde sen. Då låg det kvar stora betongrör med en platta under och där i korsningen, då kommer en kille ut och lägger sig bakom det där och skjuter mot oss. "Den där måste vi ta", så vi sköt mitt i röret så det sprack och han försvann (skratt). Då hade dom inget att skydda sig bakom och drog sig undan sen också. Vi låg över natten i den korsningen en postering, dagen därpå kom man och ville ha oss ännu längre fram. Man hade ju första kompaniet, Norrlands kompani...

AO: Då är vi runt den sjuttonde-artonde?

GK: Då var vi runt den artonde ja, då gick vi fram där och det var då jag hittade handgranaterna. Vi hade mycket jobb. Kan säga att vid det första stället vi låg då hade vi öppnat den sjunde ammunitionslådan med hundra i varje, så vi hade skjutit nästan sjuhundra skott. Det är ju ganska mycket men det tänkte man väl inte på just då. I alla fall vi hade ganska mycket att bära på med reserveldrör och ammunitionslådor. När vi ska fram där så står en man nergrävd, hit, och börjar

skrika till soldaterna där att de ska ordna till klädseln! Vi tittade på varandra och undrade vad fan var det där, ska vi knäppa knapparna, vi var ju rädda (skratt). Sånt där glömmar man ju aldrig. Då frågade vi grabbarna vem det var som stod där och skrek om knapparna. Det var kompanichefen, vi ska ordna en namninsamling så vi blir av med honom för han har inte varit framme en enda gång under anfallet, sa vi. Alla var inte så, men det var kämpigt för ett befäl som inte vågade gå fram, va.

AO: Och särskilt då när dom anmärker på nåt så trivialt då?

GK: Ja, men han var ju mycket så där vakt. Till skillnad mot Jonas Waern som var bataljonschef då, han var en helt underbar person, han kunde prata med oss på ett helt vanligt sätt. Han förstod att, jaha så här ska det vara, han var inte alls så där.

AO: Fanns det någon chans att bli av med ett befäl som var besvärligt eller var inte det ganska knepigt?

GK: Nej, vi gjorde aldrig någon sådan lista, nej. Jag vet inte hur det hade gått, det kan jag inte svara på. Men de hade väl andra sidor också som var bra kanske. Men just det där glömmar man ju inte. När vi kom fram där i alla fall så var det flera vägar som gick och en järnväg, sen låg stan åt öster.

AO: Elisabethville alltså?

GK: Ja, just det. En skolbyggnad en bit bort därifrån vi hade eld på oss. Kulsprutan bet inte så bra då så vår 20 mm kanon ganska bra, vi hade både pansarbrytande och spränggranater. Vi sköt in mot fönstret.

AO: Jag läste också att man hade kulspruta m/42 med sig? Eller var det m/36 också?

GK: Det vet jag inte riktigt.

AO: Läste att man ändå hade den här något modernare m/42.

GK: Vi hade någon som låg med en kulspruta bredvid, men vad det var för modell kan jag inte svara på. Likadant där så fick vi klippa häck igen och det var ganska obehagligt (skratt). Vad gällde häckarna kom vi på det att när det blev fred sen så man kunde komma in till stan igen. Då stod kongoleserna och klippte häck med skyddsglasögon. Det visade sig att det var en vit saft i dem som runda spröt alltså inte blad, och fick man den där saften i ögat kunde man bli temporärt blind, därför hade de skyddsglasögon men vi klarade oss.

AO: Jaha, vilken tur då.

GK: Det var det sista avsnittet och det var ganska mycket skjutande faktiskt. Rätt var det var så kommer det en ambulans och stannar en bit ut. Man får inte skjuta på en ambulans. De stod där ett tag och jag tänkte att vad tusan är det här. Sen åkte de undan och vi hörde lite rörelser bakom dom här husen, att det var aktivitet, sen hade vi granatkastareld över oss en hel natt. De sköt så illa så att de hade en granatkastarställning bak på jeepen och den blev aldrig så stadig som vår var. Vi hade ju skickligt folk, men vi hade en hel natt...

AO: Men då vet man ju å andra sidan inte var den träffar så att...

GK: Nej men det sägs att hör du den så går den vid sidan, eller hör du den inte så... Jag vet inte om det stämmer, men det hörs ett litet ljud. Om det är riktigt att den går vid sidan om man hör den vet jag inte. Det var bara att acceptera. En annan liten rolig historia var att, vi fick ett litet avbrott och kunde kliva upp ur vårt värn, få lite avlösning och lägga oss i ett litet bojhus och sova och ligga på golvet där. Det var ett bojhus med ett litet tunt plåttak så en granat därigenom hade ju gjort att vi

fastnade på väggarna så att säga. Det var inget att göra åt. När vi ligger där inne i alla fall så kommer det en herre och ruskar på oss: "Hejsan grabbar, mitt namn är överfurir Krig, jag heter faktiskt så, det är dags att gå upp och ta ett pass." Han kommer härifrån trakten faktiskt för honom träffade jag sen. Det glömmar jag aldrig och vi har träffats en hel del. Just det där när han kommer och säger att han är överfurir Krig...(skratt).

AO: Ja, det kommer man väl ihåg (skratt).

GK: Ja, det var ganska kul faktiskt.

AO: Men kan du berätta igen, du berättade ju i telefonen om det här med handgranaterna?

GK: Ja, det var när vi kom in i den där trädgården. För det första var det ju grindstolpar som man fick spränga bort, det var inte jag med för det gjorde dom andra, sprängde bort en stolpe så vi kom in. När vi gick och bar fick jag se dom där till höger och jag tänkte, ja visst, jag sprang fram direkt, tog ur tändpatronen och slängde den va, och så tog jag dem med mig. Jag fattade ju inte någonting att det var farligt, ja jämförelsevis farligt alltså.

AO: Hade du hört historier innan om att andra hade plockat eller så? Hur kom du på tanken?

GK: Nej, jag visste ju hur man apterade en sån där, bara att skruva loss den och ta den där tändpatronen och skruvar lite i andra handtaget, så det visste jag sen militärtjänsten alltså.

AO: Åtminstone en av dom var ju belgisk så vitt jag förstod?

GK: Ja.

AO: Jag har ju numren på dom så jag kan ta reda på lite mer om dom på museet. Men, du tog med dom och sen, berättade du någonting för någon av de närmaste vad du hade?

GK: Nej, det var väl ingen större koll i tullen (skratt).

AO: Tog du fram dom och visade för kamraterna eller så?

GK: Ja, det gjorde jag väl direkt då, det gjorde jag nog men sen la jag undan dem. Sen hade jag dom nog inte framme så mycket, det tror jag inte.

AO: Då var ni i någon slags villaträdgård, beskrev du?

GK: Det var en villaträdgård ja.

AO: Var det människor som bodde där eller var det helt utrymt?

GK: Nej, det var tomt, det var tomt. Vi låg på höger sida om den här och sen fanns vi på andra sidan med. Vissa av befälen använde sig av den som natthärbärge eller vad man kan säga. En annan rolig historia, vi var två stycken som skulle gå vakt och sen hade vi en som vice korpral, eller korpral och en rustmästare och två meniga. Då hade det sagts det att, korpral och uppåt behöver inte gå vakt, hade man hittat på (skratt). Man retades inte så mycket, man tyckte det var löjligt. Det var en till och jag som skulle gå vakt, det innebar att...

AO: Så du var vanlig menig då?

GK: Jag var vanlig menig ja. Det var bara vi kvar i det här hörnet, dom andra hade gått längre in framför, så skulle man sitta vakt och när tiden var ute skulle man springa in och väcka den här andra killen (skratt).

AO: Hur många timmar vakt var det?

GK: Man kanske satt ett par timmar sen sprang man in och väckte honom, medan den andra låg där inne och sov i en dubbelsäng. Man tyckte det var löjligt medan vi två sprang fram och tillbaka och skulle väcka, och sen ut och hoppas att den andra hade vaknat så man kunde gå och sova lite. Men då var ju striderna över.

AO: När var det som mest skarpt läge?

GK: Där var det skarpt läge.

AO: Var det där med anfallet, kan du ta det igen, när det hettade till ordentligt?

GK: Ja, det hettade ju till redan den sextonde på morgonen. Granatkastarelden hade ju startat redan klockan tre, den svenska granatkastarelden, för att få bort... Sen när det ljusnade så gick ju våra skyttesoldater fram och hela tiden sköt. Vi hade eld på oss också fast inte direkt på. Vi hörde piskrapet som kom. När man fick en liten stund då man inte gick omkring, och hörde piskrapen, så kastade man sig ner, kulorna gick antagligen mycket högre men det visste man ju inte då. Upp och ner, upp och ner så där (skratt).

AO: Hur kändes det med själva luftvärnsautomatkanonen då, var den bra och kändes trygg?

GK: Jadå.

AO: Hur var den att skjuta med?

GK: Den var bra och duktig, jag behövde inte sikta utan bara, han sa bara "Skott, skott, skott..."

AO: Så den var lättmanövrerad?

GK: Ja, det var den alltså. Det enda var att, skulle man dra den för hand en bit men skulle du långt så fick man koppla på den. När vi kom upp första dagen så så kom vi upp vid korsningen där, vid Aveny Luxemburg och den andra, jag kommer inte ihåg vad den hette. Det var mycket eld. Rätt upp så låg järnvägsstationen i Elisabethville, därifrån hade vi eld på oss. Vi fick order om att placera den mitt på vägen där och så skulle vi skjuta. Det kommer jag ihåg att det var lite obehagligt för att det fanns inget skydd framför. Man ligger öppet och jag försökte springa fram för att plocka bitar som var kvar av det här betongröret, men det gick inte att ha så höga för att när vi låg där så lutade det dels så eldröret kom så lågt så vi kunde inte ha något skydd framför. Det var bara att ligga med huvudet bakom hjulet och träffa något så blir det hjulet (skratt). Vi sköt ner så det blev lugnt uppifrån. Sen blev det vaktpass på natten. Där fick vi också ett väldigt granatkastaranfall över oss.

AO: Kring järnvägsstationen?

GK: Nej, ja just det! Innan vi kom in i Camp Massart, på fronten så att säga. Det blev ett väldigt granatkastaranfall när vi höll på att lägga in lite grejer i ett hus där vi skulle ligga över då. Jag vet att när vi skulle gå ut och hämta mer så vräkte det ner i trädgården, så vi fick springa några gånger ut och in. När vi kom ut så såg vi att de höll på att bära bort en överfurir, Jan Jonsson, han är död nu men han var då sårad i knät av en granat. Då hade vi fått undan kanonen och precis där den hade stått så var det ett hål i asfalten. Det var ju rätt kul att tänka på att hade den stått där hade vi inte haft någon kanon. Vi låg i alla fall där över natten och ryckte fram till fronten längre bort.

AO: Hur många såna kanoner hade man med sig?

GK: Jag tror det var tre.

AO: Det är ju inte så himla många?

GK: Nej, men jag tror att... anfallet från flyg försvann direkt. Jag tror det var den femtonde eller sextonde... När vi var där så kom det flygplan över i mörker och de brukade flyga in över... Vi hade ju ett flyktingläger på närmare femtiotusen flyktingar där, granne med oss, som vi hade hand om. De brukade flyga in där över och slängde ned hoptejpade handgranater. Drog ur och slängde ner. Vi såg inget men hörde flyget och någon dag efter kom aldrig något mer flyganfall. De hade hittat flyget kraschat i terrängen, det var det sista. Sen hade vi den (kanonen) mot markmål och det var bättre.

AO: Hur långt kunde man skjuta med den då, mot markmål?

GK: Jag kommer inte ihåg hur långt bort radiostationen låg men jag tror den låg några kilometer bort. Tveksam till att vi nådde fram så det fanns ju begränsningar.

AO: Anfallet lyckades, kan man säga?

GK: Det kan man säga ja, det blev lugnt då efteråt.

AO: Vad innebar det då, kunde man säkra staden eller?

GK: Egentligen funderade jag själv på varför vi hade stannat där. Konstigt att man resonerade så. Varför fortsatte vi inte igenom? Tydligt hade dom, jag kan ju inte detaljerna, det visste ju befälen bättre, det hade väl lugnat ner sig för sen kunde vi ju vara inne i stan alltså. Sen åkte vi in i en KP-bil och var i grupp, om något skulle hända. Så man hann ju se lite grann av stan i alla fall.

AO: Märkte man av folklivet på något sätt eller det var inte så att folk hade flytt på något sätt?

GK: Nej då, det fanns i alla fall afrikaner kvar, de vita var inte så många. Några kunde man träffa men afrikanerna var som vanligt. Vi hade väldigt bra kontakt med dem. De hade inget emot oss egentligen.

AO: Vad hände sen då efter det här huvudanfallet eller vad man ska säga?

GK: Sen blev det ju lugnt, vi fick hålla på med flyktinglägret för det var det som gällde och vanlig vaktjänst.

AO: Vad kallades flyktinglägret?

GK: Baluba camp, men det var ju väldigt stort. Där hade vi ju lite vaktjänstposterering men vi hade ju väldigt bra kontakter med dem alltså. Vi fick mycket skit genom veckotidningar och så där och det som skrevs där då, Gary Engman hette han, jag säger det nu för han lever inte längre, han skrev mycket skit om svenska soldater som inte stämmer. Vi har ju fått lite annat nu när vi har fått det här med veterandagen och så vidare men förut var man ju inte värd någonting. Just det där med flyktingarna hade vi ju *väldigt* bra kontakt med.

AO: Hur länge var ni förlagda där då?

GK: Vi var förlagda där till... april tror jag det var. Då flyttades vi till Kaminabasen. Det var Jonas Waern, bataljonschefen, han tyckte att det var ett väldigt jobb för svenskarna för det var enormt arbete och matutdelning och därför tyckte han att svenskarna skulle få lite bekvämare tjänstgöring genom att förflyttas till flera områden som det pratades om och då blev det Kaminabasen. Det var ju inte så roligt tyckte jag, det var ganska trist men lugnt (skratt).

AO: Då är vi framme i april?

GK: Då är det april ja.

AO: Hur länge låg ni där då?

GK: Fjortonde bataljonen åkte hem i maj men då hade jag ju sökt en ny, så jag låg över den sextonde också och kom hem i oktober 1962. Jag åkte inte hem emellan utan fortsatte.

AO: Så då var du hemma en stund emellan?

GK: Nej, jag åkte inte hem emellan utan fortsatte, rekapitulerade som det hette. Sökte direkt och blev kvar ytterligare alltså.

AO: Vad gjorde du under sommaren då?

GK: Då var det vaktjänst.

AO: Då hände det inte så mycket?

GK: Där hände det ingenting, nej det gjorde det inte. Men det började jäsa sen i Elisabethville men då var inte vi kvar.

AO: Och Kaminabasen där fick ni in allt, flyg och understöd?

GK: Ja, Kaminabasen var ju byggd av belgarna för att klara sig under nästa världskrig så det fanns mycket byggnader där som de blev av med så att säga. Vi bodde då i flygplatsbyggnaden. Om man jämför med Elisabethville så var det ju annorlunda för då kunde du faktiskt komma in i stan ibland och gå på en bar och så där. Vid Kamina fanns ju ingenting vet du. Det var ganska trist.

AO: Vad gjorde man och hur fördrev man tiden?

GK: Ja, det var ju vaktjänst och så var det några övningar ibland kanske. Vi hade en, jag kommer inte ihåg vad han hette nu, förvaltare som skulle ha en paradgrupp. Jag hade tur eller otur och kom med i den (skratt) med hjälm och vita damasker som vi marscherade med på vägarna. Det var kul i och för sig. Annars var det inte särskilt roligt. De skulle ha några hundförare och jag hade en kompis så vi anmälde oss för att bli hundförare, kan ju vara intressant, så vi fick hundförarutbildning. Det kan jag ju ingenting om nu längre men det var ju rätt intressant med de där militära hundarna.

AO: Så i oktober då blev det dags för en ny tjänst?

GK: Då åkte jag hem. Jag sökte i och för sig en till men fick inte vara kvar för det var en person som satt med bland uttagningarna som menade att... var man kvar för länge som soldat så blev man föröxad, som man sa. Man var ju yxa du vet (skratt). Då blev man föröxad och det var inte bra.

AO: Man var inte på topp längre då...

GK: Nej, just det. Men det fanns dom som var väldigt bra som var kvar länge. Vi har ju en härifrån stan förresten (Linköping), Erik Brage, som satt tillfångatagen i sex veckor där nere. Han blev kvar ytterligare och var bara hemma ett litet tag och andades ut och åkte ner med detsamma. Så han har inte tagit någon skada. Många skulle säga emot mig här, men de som fick problem när de kom hem, jag tror att de hade problem redan när de åkte ner. Jag själv har aldrig haft något sånt där. Den här Erik Brage när man ser honom så, jag träffade ju honom ganska med detsamma efteråt, kände inte av någonting. Sen var det ju andra i gänget som också satt med honom som tog livet av sig. Bland annat en major som var den högste, han tog livet av sig. Man har ju hört lite, han var ju högsta befäl i gruppen som var fången, han kunde inte franska så en med lägre grad fick ta hand om språket. Det tog på honom och är du yrkesmilitär så är det nog så (skratt). Jag vet inte.

AO: När du själv kom hem, hur tyckte du själv att du bemöttes?

GK: Man aktade sig för att prata för att, "har du varit i Kongo, ha ha ha!". Jag var och jobbade efteråt och hade en arbetskamrat som var tjugofem år äldre än jag. "Jaha du, hur känns det att ha varit ute och tjänat blodspengar?", sa han. "Ja, vad menar du med det?", sa jag och det kunde han ju inte svara på (skratt).

AO: Så det låg lite i tidsandan då?

GK: Ja, men så dröjde det lite tills han blev femtio år då bjöd han hem mig för att jag skulle visa bilder från Kongo för hans släkt. Rätt konstigt faktiskt. Mina kompisar visste ju att jag hade varit i Kongo men vi pratade aldrig om det.

AO: Det var inte så att du träffade kompisar som hade varit där?

GK: Nej! Jag hade inga där i stan. Det kanske fanns men jag kände inte igen någon, visste ingenting. En gång var det lite speciellt när jag hade varit ute och dansat på den tiden och i Norrköping hade vi ett boende för såna som utbildade sig till sjuksköterskor. När vi hade dansat så träffade jag någon som undrade om vi ville komma hem och dricka kaffe. Någon av grabbarna hade sagt till någon av tjejerna att jag hade varit i Kongo. Jag blev utfrågad så in i helsike, hon var så intresserad. Så jag tänkte, jag var nog inte så jävla dum ändå. Lite såna grejer som sitter kvar.

AO: Har du haft någon nytta av det tycker du, så här i efterhand förutom minnen och så? Rent praktiskt, att du fått något jobb eller så?

GK: Svårt att säga, nej det har jag nog aldrig haft någon användning av det i jobbet. Det var ju likadant där, man gick inte hem och pratade om sånt. Nej, det gjorde man inte (skratt). Jag tror inte att jag mår dåligt av det alltså. Känns bra att jag har varit med om det här. Nu träffas vi ju och har årsmöte varje år och träffar kongoveteraner. Det är en väldig gemenskap. Även om man inte låg i samma bataljon så känner vi igen oss i varandra. Jag tror att när det gäller Kongo så har vi nog mest och bäst sammanhållning än de andra som var på Cypern och så vidare. De har det inte alls på samma sätt. Det känns väldigt bra när vi träffas.

AO: Det var ju ganska speciella förhållanden, man gick från ett läge när det var spänt till regelrätta stridigheter och det var svenskarna inte så vana vid?

GK: Nej, så var det. Men vi klarade oss ganska bra ändå tycker jag.

AO: Tycker du att det du fick med dig när du åkte dit, att du hade nytta av din värnpliktstid?

GK: Ja, det tyckte jag. Jag trivdes och hade aldrig några problem under lumpen. Om något befäl skrek och gapade så... Nej... Det har man ju lärt sig sen att du måste i ett stridsläge ha disciplin. Det måste vara så! Det går inte att bara stå och lalla lite utan då är det... Alla är rädda alltså. Det fanns väl en del som inte var rädda och att just den där begrep inte riktigt vad det var frågan om. Man var rädd på ett bra sätt. Det var ju inte många som greps av panik, inte i den gruppen jag var i.

AO: Var det någon du hörde om som åkte hem där du visste att, det här kommer inte att fungera?

GK: Det fanns väl några som vid ett anfall innan vi kom ner hade blivit så pass chockade så de fick åka hem. Men inga som jag känner som tillhörde det kompaniet då. Vi hade det roligt om man säger så (skratt). Känns ju lite konstigt att säga men... det är en upplevelse jag inte vill bara utan. Att bara gå en bataljon med bara vaktjänst... Jag vet ju en del killar som kom ner till Kaminabasen och gick där blev uttråkade, en del av dem, för det hände ingenting. Därför kändes det bra att vi hade varit med om det här i alla fall.

AO: Och det här med ekonomin har jag funderat lite på. Ni fick någon slags dagarsättning?

GK: Vi fick dagersättning, det var väl sexton kronor per dag. Sen hade vi lönen som var strax över tusenlappen i månaden.

AO: Alltså utöver de där sexton kronor per dag?

GK: Ja, ja så hade vi grundlönen. Dom där sexton kronorna per dag dom fick du där nere. Jag vet ju att man inte gjorde av med så mycket. Dels kunde du ju inte det under stridigheterna utan då fanns det ett litet postkontor då du samlat ihop och gick till postbanken. Sen fanns det väl en del som köpte öl för hela slanten, det fanns ju lite öl på markan.

AO: Så man fick utbetalt i vad då?

GK: I katangafrancs. Man kunde också skaffa dollar, amerikanska, man kunde åka in och växla hos såna där växelknuttar och då fick du väldigt bra betalt. Sen gick man till postbanken och satte in det där.

AO: Aha, så det gällde att hitta en bra växlingsagent alltså?

GK: Ja (skratt), dom såg man direkt för dom var klädda på ett visst sätt i stan.

AO: Och dom var lokalbefolkning?

GK: Dom var lokalbefolkning ja.

AO: Man kunde göra lite business alltså?

GK: Ja, man gjorde så gott man kunde. Jag skrev brev hem och bad att dom skulle skicka dollar som de skulle lägga i sån här aluminiumfolie. Man sa det att ibland kan dom lysa igenom (kuverten). Så ibland skickade dom dollar och så satte jag in allt sen. När det gällde dryckenskap så var det inte mycket så för oss meniga, nej. Vi kunde köpa en liten öl eller så på markan.

AO: Var det den där Simba-ölen?

GK: Simba-ölen, ja.

AO: Fanns det andra märken också?

GK: Det fanns det, någon hette Tembo också med en elefant på, men den har jag inte druckit faktiskt. Simba har jag druckit men det blev inte så mycket faktiskt. Något fylleri, nej... Ville man ha något starkare fick man prata med ett befäl så fixade han något starkare. Det var *väldigt* sällan. När man kunde åka in till stan satte man sig på någon bar och tog en öl och åt någonting. Det fanns de som fyllnade till men de blev hemskickade, det vet jag.

AO: Vad var det för mat ni fick?

GK: Det var *väldigt* speciell mat. Kongokråka, som man sa (skratt). Det var kyckling.

AO: Så det hade svenska trossen fixat?

GK: Ja, just det. Det kom med flyg och sen fixade dom kycklingrätten som vi kallade Kongokråka. Sen var det något som hette PEN som var potatismos. Det var lite konstigt kanske men maten har jag aldrig klagat på man bara åt.

AO: Så maten flögs in utifrån och var inte lokal?

GK: Nej, maten flögs in utifrån.

AO: Och kråka kallades det för att det inte smakade så gott?

GK: Nja, det var väl inte så dåligt men man kallade det för Kongokråka. Det fanns också någon slags kassler eller vad det var för något. Det var segt. Vid vaktjänst försökte vi tända en eld för att grilla det där lite för att göra det lite bättre. Annars har jag aldrig klagat på maten. Det finns dom som har gjort det, men man åt ändå.

AO: Fanns det något godis eller choklad?

GK: Ja, det är möjligt att det fanns lite på markan?

AO: Svenska produkter?

GK: Jag minns inte för jag åt inte så mycket godis på den där tiden. Det fanns lite söta drycker på burk. Annars klarade man sig bra på maten.

AO: Jag tänkte också på de här katangesiska byxorna (som lämnades in till museet), ska vi ta det också när bandspelaren är på?

GK: Ja just det. Det är sånt där man hittade i stugorna uppe på Camp Massart. Det var ju logement som de låg i och de hade stuckit ifrån alltihop.

AO: Jaha, och bara lämnat?

GK: Ja, bara lämnat.

AO: Och då är vi där omkring december...

GK: Ja.

AO: Kan du beskriva lite hur det såg ut lite i det här lägret?

GK: Ja, det var efter aveny Luxemburg, nybyggda såna här envåningshus, som vi använde sen. Sen fanns det en stor ingång, en port, det stod "Camp Massart" där eller på sidan. Där inne fanns det bland annat en fotbollsplan och löparbana med olika typer av hus i gammal stil. Där hade de bott alltså.

AO: Katangeserna?

GK: Katangeserna, ja. Det låg också en sjukstuga där men det var tomt på det mesta. Ungefär så såg det ut. Det låg också en marketenteribyggning också, där dom hade haft sitt marketenteri. Det var ett ganska stort område. I ena änden fanns det också en liten kyrka kommer jag ihåg, en väldigt liten. Det var ju staket runt om och häckar också. En del hus var för befäl, om det var vita befäl.

AO: Vad skulle ni göra där då?

GK: I och med att vi hade intagit, eftersom vi fick eld på oss, de sköt med granatkastare mot flyktinglägret, därför var vi tvungna att inta det där. Annars hade ju FN bestämt där nere att man inte skulle göra någonting om man inte själv blev beskjutet. Nu blev man ju det... Det fanns något som hette "Tunneln", som gick under järnvägen när man kom in till stan. Det var ockuperat av katangeser. Där gick man till anfall ibland för att trötta ut dem. Man fortsatte däremot inte utan gick tillbaka till det svenska lägret. Här var vi tvungna att inta det här lägret och stanna där. Det var ju väldigt mycket eld därifrån.

AO: Så då låg det massor med persedlar?

GK: Ja, det låg i vissa hus då.

AO: Så vapnen hade de tagit med sig?

GK: I de flesta fall, det fanns någon som hittat något vapen har jag för mig. Annars så var det mesta borta. De kunde ju inte ta med sig alla kläder kanske förutom det de hade på sig när de stack. Därför har jag dom här.

AO: Du hittade några mer saker, du pratade om någon hjälm?

GK: Ja, det hittade jag där inne också. En hjälm och gendarmerihatt till exempel. Två bajonetter.

AO: Jag tänkte också fråga dig lite om hur du upplevde att utvecklingen blev sen? Det har ju pratats om att man inte hade tillräckligt med utrustning, du nämnde "ärtbössa"...

GK: Ja, det var inte många skott jag sköt med den alltså men vi hade ju också duktiga prickskyttar och granatgevärsskyttar som var väldigt duktiga. Men det är klart, någon gång sköt man med ärtbössan så någon nytta gjorde den väl.

AO: Jo, men jag menar också den kritiken om att FN borde ha gjort mer och att det man gjorde på plats inte räckte till. Hur ser du på det?

GK: Man kan se på det på olika sätt. När det gäller Dag Hammarskjöld så gjorde han ett väldigt bra arbete och det var ett väldigt svårt arbete. Men ibland har jag tänkt att eftersom han dog i en flygolycka och blev liksom upphöjd, om han hade suttit kvar och ändå misslyckats, hur hade man sett på honom då? Det har jag frågat mig många gånger. Det gick ju åt helsike rent ut sagt! Han förolyckades 18 september 1961.

AO: Och det var ju ganska nära inpå när du var där?

GK: Ja, det var det.

AO: Kommer du ihåg att det där påverkade er på något vis?

GK: Ja, det gjorde det väl men man var så sugen på att åka ner ändå. Klart att det påverkade. Jag har funderat på det många gånger och den senaste boken om Hammarskjöld. Gjorde han något fel? Han hade ju väldigt motstånd, från ryssarna till exempel. Ja, och så tänker man att Patrice Lumumba som ville ha ett enat Kongo, varför hjälpte man inte honom? Varför lät man honom bli mördad, det frågar jag mig också. Sen kom den andra Mobutu Sese Seko, alltså det är något skrämmande. Nu höll han ju ordning på landet eftersom han var diktator... Men idag så blir man ju förvånad när man skickade ner den här tjejen som blev mördad.

AO: Ja, just det Zaida Catálan.

GK: Vad skulle hon göra där nere och försöka prata om fred. Alltså Kongo idag skulle man ju göra så *här* med och bara plantera nytt, tyvärr är det så.

AO: Eftersom du har varit där själv måste det ju vara ganska omskakande att se utvecklingen?

GK: Man trodde ju när man var där så kommer det att fixa sig. Men just det där att det var fel person som kom till makten. Jag tror på att om man hade stöttat Patrice Lumumba, han var ju i och för sig drogpåverkad, men hade man sagt till honom att han skulle skärpa sig så. Nu är ju inte jag på den nivån att jag kan uttala mig men man har funderat på det där många gånger. Även om Hammarskjöld hade suttit kvar så hade det kunna gått åt pipan. Han var ju duktig ändå men blev lite upphöjd i och med det här.

AO: Träffade ni några FN-höjdare när ni var där?

GK: Nej, inte några civila nej. Vi var ju på en annan nivå också och låg ute i skyttevärnen. Den enda vi träffade av höjdarna var McEwan, honom såg vi. Annars var det de närmaste befälen.

AO: Du beskrev också indiska soldater och irländare, eller hur?

GK: Ja.

AO: Så dom hade ni lite kontakt med i alla fall?

GK: Ja, ja.

AO: Är det något mer som du kommer på som vi har missat?

GK: Vi låg och sköt och dom hade en 12,9 mm kulspruta tror jag.

AO: Katangeserna?

GK: Ja, katangeserna. Det var lite långsammare eld men den var kraftig. När vi låg bredvid det här huset så började dom skjuta från andra sidan huset.

AO: När är det här?

GK: När vi är längst fram, vid Camp Massart. Det var en liten vinkel in så här på huset, där stod befälet en kapten, vi låg här. Han säger att vi ska ta skydd och vi hoppade ner direkt i gropen. Sen skulle vi dra oss tillbaka en och en. Då började vi och jag såg i ögonvrån hur en person ramlade omkull. Jag tänkte att de sköt honom. Den vägen tar inte jag. Sen var det min tur och till höger var det en häck med en liten öppning nedtill, där in kröp jag genom häcken och skulle resa mig upp. Då kom elden genom häcken så det yrde grenar. Jag la mig ned och ha aldrig legat så platt. Jag såg grabbarna som låg där borta hur de visade åt mig att jag skulle ligga lågt. Där låg jag ett tag innan jag kunde resa mig upp. Jag minns att jag kände att kpisten, var hade jag den, den ska man ju ha med sig. Det kändes lite löjligt för i ett sånt läge skrattade dom inte åt mig (skratt).

AO: Nej, precis. Det är mänskligt att glömma den.

GK: Ja.

AO: Men då kändes det väl ändå som att det var lite skarpt läge?

GK: Ja, ja. Det blev ju lite skriverier sen om... Det blev ganska tyst i stan under striderna. All civilbefolkning hade krypigt undan. När det kom fordon hörde vi direkt att det lät som ett flygplan så vi fick order om att vara beredda då. Då kom det en personbil med väldig fart. Kulsprutan skjuter, och vi skjuter och vi får in en kula i mittstolpen så bilen stannade då. Man hörde hur de skrek lite. Det kommer ut en kille i vit skjorta med händerna uppe så här. Skjortan blev rödare och rödare, ju närmare han kom. En av dem dog. Jag kommer också ihåg att jag var bakom huset och vi hade en kille i vår grupp från Jönköping som jobbade inom sjukvården. När han såg killen med blod så sa han till mig att hade han vetat det här så hade han aldrig åkt ner hit. En av dem dog i alla fall och det visade sig att det var en av Tshombes vita finansknuttar, för att några dagar senare hittade man en skokartong i bilen, full med sedlar. Synd att inte vi grabbar hittade det för då hade vi tagit hand om det (skratt) men nu tog det hela rätt väg. Jonas Waern har ju skrivit en bok, han är ju reporter i teve, jag såg honom i morse förresten, utlandsreporter och har också skrivit en bok om det här med bilen. Det var ju en ordentlig smäll även om de inte sköt direkt på oss. Det var ju järnväg här också med bommar och vi försökte skjuta av en sådan bok så den kunde ha fällts ner för att stoppa trafiken. Vi lyckades aldrig utan missade.

AO: Hur många skott sköt du totalt, har du koll på det?

GK: Ja, alltså det var nästa sjuhundra skott i första och sen blev det ju inte riktigt lika många skott i den sista, så var det ju. Då sköt vi bara när vi fick lite eld på oss. På första stället sköt vi hela tiden för att hålla nere deras eld.

AO: Över tusen sammanlagt kanske?

GK: Ja, det borde ha varit någonting sånt.

AO: Så det var aldrig någon brist på ammunition utan det fanns?

GK: Nej, det fanns så det räckte åt oss. Vid ett tillfälle kom det en jeep med tre katangesiska soldater i. De körde in norrut och vände tillbaka. Vi tänkte att de var idioter som åkte tillbaka samma väg och de blev beskjutna, inte av oss men körde ner snett i ett dike. Ett par dar efteråt när vi gick fram till bilen, det var ju noga för dem om de blev beskjutna att de gick och hämtade tillbaka den under natten. Utom vid ett tillfälle då bilen var kvar vid den där posteringen kommer jag ihåg. Annars var de noga med att ta bort sina sårade och döda. Det som var speciellt var deras skyttevärn som inte var djupare än så här... Där låg de och det var ganska smart ändå att de låg istället för stod.

AO: Det var trevligt att träffa dig och få din historia.

GK: Ja, jag tycker också det var trevligt. Sen finns det ju andra som varit med om mycket värre saker än jag. Vi hade väldigt bra kontakt med lokalbefolkningen och alla barn som sprang runt oss.

AO: Så ni kände er välkomna?

GK: Ja, det gjorde vi. När vi kom så stod ungarna och vinkade och skrek, även de vuxna hade vi bra kontakt med. Vid ett tillfälle så var det ju så att vi hade hand om flyktinglägret med närmare femtiotusen flyktingar utan avlopp. De grävde en djup grop för att kunna gå på toaletten. Mycket hamnade i diken och det började lukta i värmen. Då fick vi order om att åka ner för att få tag på folk som kunde gräva lite för att rensa upp. Vi åkte ner och lastade i en skåpbil med spadar. Ingen kom fram frivilligt utan vi gick fram och sa att "Nu ska du gräva här". Det var ju inte så populärt för en del var kanske på väg in till stan och fick istället gräva. Men vi kommenderade att de skulle gräva och sen kunde de gå. Efteråt åkte vi hem och körde igång igen nästa dag. Det fanns inte en mansperson längre så långt ögat kunde nå. När de fick se vår bil... (skratt).

AO: Då stack dom?

GK: Javisst, fanns inte en mansperson. Vad gör vi? Jag tyckte att vi skulle gå in i alla fall och det gjorde vi. Där satt fyra gubbar och spelade kort (skratt), stolarna flög åt alla håll och så sprang de. Vi fick tag i några av dem utan några hårda känslor som fick gräva. Deras fruar höll på att skratta ihjäl sig när vi fick tag i gubbarna. Det var inte så vanligt att herrarna jobbade utan det var kvinnorna som skötte allt. De grävde till slut och vi organiserade det på så sätt att vi fick en hövdingtyp som ordnade en grupp som fick betalt på ett eller annat sätt för att gräva och då blev det bättre. Annars var känslorna oss emellan toppen, så var det.

AO: Det var mest spänt med katangeserna?

GK: Med katangeserna ja. Den övriga befolkningen tyckte ju om att vi var där. Vissa tyckte att svenskarna skulle vara kvar i Elisabethville eftersom det hade blivit lugnt men då var det redan bestämt att vi skulle flytta.

AO: Ni kom aldrig ihop er med några belgare eller andra lokala förmågor?

GK: Nej, vi var i butik någon gång och de var vita men om de var belgare törs jag inte svara på. Annars hade vi inget med dem att göra. Om man gick på en bar för all del, till exempel på Nellys bar, hon var vit som hade hand om den.